

о. Михаил Михайлов

ПРАВОТО НА ИНФОРМАЦИЯ В ЦЪРКВАТА

The author holds a doctorate in Canon Law and is an Assistant Professor at the Faculty of Theology of Sofia University “St. Kliment Ohridski.” E-mail: m.mihailov@theo.uni-sofia.bg; <https://orcid.org/0009-0008-0439-0057>.

Abstract: Mihail Mihaylov,
The Right to Information in the Church

The time in which we live presupposes easy and broad access to information. This circumstance also affects church life. The Bulgarian Orthodox Church makes active use of media channels to provide information related to its activities. This necessitates a proper understanding and prudent use of the available means for publicizing the decisions, initiatives, and work of our local Church. In this sense, it is necessary to review the requirements of the Statute of the Bulgarian Orthodox Church – Bulgarian Patriarchate (Statute of the BOC–BP) concerning the right to information. The article offers an analysis of the provisions that require the publicity of the acts of the individual organs of church authority. The emphasis is placed on the normatively established obligation to publish these acts. In this connection, several examples are examined that illustrate the realization of the right to information and the manner of its functioning, while certain deviations from the lawful exercise of this right are also noted, with a view to their prevention and timely correction. The effect that the right to information—and its neglect—produces on the organizational life of the BOC–BP is also underscored.

Keywords: *Canon Law, Orthodox Church, Church and State Relationships, Religious Studies*

Животът днес се характеризира с изключително лесния достъп до информация. Ние буквално сме „потопени“ в информация, която получаваме от всякъде и по всяко време. До тази информация човек може да се добере с един „клик“ на електронното устройство, което носи в джоба си. Една част от нея търсим сами, а друга ни се предоставя без да сме положили никакви усилия, за да стигнем до нея. Съвременната информационна среда, както всяко друго явление в света,

има своите положителни страни, но същевременно крие сериозни рискове. Човекът днес е изправен пред възможността да бъде осведомен за неща, които са му полезни и необходими, но не е предпазен от опасността чрез предоставената му информация да бъде въведен в заблуждение. Това налага получената информация да бъде проверявана и потвърждавана от достоверни източници. Това е и причината правото на информация да бъде нормативно регламентирано, което обезпечава неговото упражняване и правомерно функциониране в две направления – достъпът до информация и задължението за предоставяне на такава.

Съществуват източници на информация, които са надеждни, чиято задача е да публикуват официална информация, гарантирайки нейната достоверност и актуалност. Целта на тези източници, които се администрат от определени институции, зад които стоят съответните легитимни органи, е да предоставят на заинтересованите лица информация, която е не само важна, но често и задължителна с оглед осъществяването на тяхното правомерно и законосъобразно поведение.

Темата за информацията е необятна и може да бъде разглеждана в различни аспекти, но не това е целта на настоящото изложение, което насочва вниманието върху информационната среда в Българската православна църква. В тази връзка ще бъде направен опит за анализ на този важен и актуален проблем, защото и нашата поместна църква не е подмината от процесите и явленията, които протичат в обществото, в което тя самата се намира и осъществява своята мисия. Именно в изпълнение на това тя, използвайки и медийните механизми, търси начин да присъства в живота на своето паство, да го запознава със спасителните истини, да го държи информирано за дейността на своите органи, да му съобщава своите инициативи, да го уведомява за важните събития и да го призовава към активност и съпричастност както по отношение богослужебния, така и на организационния си живот. В осъществяването на тази своя функция БПЦ има установени традиции, които се радват на богата история. Повече от столетие поместната ни църква издава „Църковен вестник“, който не само разпространява християнска просвета, но дава информация за важни събития, а също така има характер на официално издание, в което се публикуват официални документи, предизвикващи промяна в правната сфера на нейните органи и персонален състав. Наред

с тези традиции, които БПЦ се старае не само да съхранява, но и да актуализира и адаптира към съвременните изисквания на обществото, поместната ни църква активно присъства в медийната и информационната среда. Официалната интернет страница на БПЦ-БП скоро ще отбележи второто десетилетие от своето основаване. С такива официални страници, профили в социалните медии, радио и телевизионни канали разполагат и голяма част от отделните митрополии, в които са обособени и специални отдели, занимаващи се с медийната политика на органите на БПЦ и отговарящи за тения пиар. Тук обаче акцентът ще бъде поставен не върху отразяването на новините и събитията, което е въпрос на преценка на съответните органи, поддържащи и администриращи църковните медии, а върху задължението – морално и юридическо да бъдат огласявани факти, решения и актове, отнасящи се до организацията на църковния живот, за да бъде поддържан реда и дисциплината в поместната ни църква. Несъмнено медийното отразяване на църковния живот е право на органите на църквата. нещо повече, използването на съвременните възможности за комуникация безспорно е необходимо за осъществяване на спасителната мисия на Църквата, за да се чуе нейния благовестнически глас „по цял свят“ и да достигне нейната проповед до „всички твари“ (Мк 16:15). Времената, в които църковното учение се възприемаше като *disciplina arcani* стоят далеч назад в историята. Днес Църквата е призвана без страх от силните на деня, но със съзнание за отговорност пред Бога и с грижа за човешкото спасение, да издига майчинския си глас и да свидетелства за истината. Да свидетелства авторитетно, достоверно и адекватно, за да бъде гласът ѝ чут и приет.

Бидейки убедени в правото на Църквата по подходящ начин да артикулира своето учение пред обществото, трябва да насочим своя поглед и към кореспондиращото с него задължение да бъде предоставяна информацията, отнасяща се не само до спасението на всичките ѝ членове, но и касаеща техния църковноправен статус. Тук става въпрос за правото на информация, осмислено през призмата на източниците на църковното право. При този анализ, наред с изследване на източниците, ще бъдат разгледани няколко конкретни случая, онагледяващи и потвърждаващи достигнатите изводи. Макар и тези конкретни проявления на правото на информация в Църквата да служат като повод за настоящото изложение, те ще бъдат отразени само като факти, които от една страна имат отражение – пряко или

косвено върху организацията на църковния живот, а от друга страна показват тенденции, забелязани много преди тяхното фактическо реализиране. Идеята е не да бъде изобличавано тяхното осъществяване, а чрез маркирането им да бъде избегнато тяхното повтаряне и да бъдат коригирани отклоненията от правилното функциониране на правото на информация, за да функционира то законосъобразно, правомерно и целесъобразно.

Сам Господ Иисус Христос, отговаряйки на въпроса на първосвещеника, говори: „Аз открито говорих на света; Аз винаги съм поучавал в синагогите и в храма, дето отвред се събират иудеите, и скришом нищо не съм говорил“ (Иоан 18:20), указва публичността на Своята проповед, на която и органите на църковна власт са длъжни да подражават. Публичността, според духа и буквата на Свещеното Писание не е опит за задоволяване на човешкото любопитство (Марк 8:12) или реализиране на някакви граждански и политически права, а необходимата предпоставка за разпространение на Евангелието (Мат 18:20) и обезпечаване на възможността всеки, според свидетелството на Църквата да направи своя избор, но и да понесе своята отговорност за взетото информирано решение. Затова Спасителят казва: „Ако не бях дошъл и не бях им говорил, грях не щяха да имат; а сега нямат извинение за греха си“ (Ин 15:22), а на църковната йерархия, следваща линията на апостолското приемство, завещава да припомня и да свидетелства за Него пред света (Ин 15:27). Църквата, помнейки Христовите слова, според които „няма нищо тайно, което да не стане явно, нито пък скрито, което да не стане известно и да не излезе наяве“ (Лк 8:17), вече две хилядолетия явно, открито и без страх от последиците, с които светът се отплаща, свидетелства за истината и огласява събитията и решенията, които често имат за адресат не само нейните членове, но и лицата и институциите, намиращи се извън границите на нейния персонален обхват, но търпят промяна в своята правна сфера и статус вследствие на тези решения. В този смисъл съвсем логично е решенията на църковната йерархия да се взимат не тайно, а в условията на прозрачност и при спазване на нужната публичност да бъдат съобщавани, за да могат онези, към които са насочени да ги узнаят и да съобразят поведението си с техните изисквания.

Привеждайки горните библейски аргументи в полза на публичността на решенията (нормотворчески, административни и др.) на църковната йерархия, трябва да бъде отбелязано, че един от

най-добрите познавачи на църковното право Далматинският епископ Никодим Милаш, приемайки, че публикуването на решенията на църковните органи има своето основание в Свещеното Писание, признава необходимостта от такова публикуване като безспорно условие от външна страна за задължителността на решенията¹. Имайки такова съзнание, авторите на Устава на Българската православна църква – Българска Патриаршия (УБПЦ-БП) нормативно са регламентирали и уставно са закрепили изискването за публикуване на една не малка част от актовете и решенията на органите на църковна власт в поместната ни православна църква.

Ефективността на всяка правна норма се свързва с нейното приложение и изпълнение, което предполага всички нейни адресати да бъдат запознати с нея. Предвид факта, че нормите, установени с нормативни актове, за разлика от тези, които се установяват с индивидуални административни актове, имат неограничен брой адресати в правния мир, е приета фигурата на обнародването (*promulgatio*), чрез което се обезпечава необходимата публичност, даваща възможност всеки един от адресатите в един законоустановен срок (*vocatio legis*) да се запознае с приетите правила, чието спазване законът изисква от него. Подобно изискване за публичност на решенията на Църковния събор е възприето и от Устава на БПЦ-БП с текста на чл. 34, който определя, че решенията за приемане на Устава на Българската православна църква – Българска Патриаршия и за измененията и допълненията му се подписват от бюрото на събора и се публикуват в „Църковен вестник“ в едномесечен срок от тяхното приемане. Уставът влиза в сила от публикуването му в „Църковен вестник“. Редакцията на текста, изискващ обнародването на решенията на Църковния събор, свързани с УБПЦ-БП, не предвижда срок между публикуването и влизането на нормите в законна сила, в който широката църковна общественост да се запознае с приетите промени. Действието на фигурата *vocatio legis* е изоставено и във втората алинея на разглеждания член, определяща влизането в сила на всички решения на събора да става в деня на тяхното публикуване в „Църковен вестник“. По-важното за нуждите на настоящото изложение обаче е да се отбе-

¹ Милаш, Далматински еп. Никодим. *Православно църковно право*. Бълг. превод, София, 1904, фототипно издание на Софийска св. митрополия, 2020, с. 64 [Milash, Dalmatinski ep. Nikodim. *Pravoslavno tsarkovno pravo*. Balg. prevod, Sofia, 1904, fototipno izdanie na Sofiyska sv. mitropolia, 2020, s. 64] (Bulg.).

лежи, че УБПЦ-БП въвежда изискване за публикуване в „Църковен вестник“ на решенията на Църковния събор като влизането в сила на тези решения се поставя в пряка зависимост от това публикуване.

При наличието на такова изискване с основание може да се заключи, че непубликуваните решения не предизвикват правни последици, т.е. публикуването в „Църковен вестник“ е юридическият факт, който извиква към битие и поражда действието на всяко решение на Църковния събор.

Говорейки за публичността на решенията на Църковния събор, трябва да бъде споменато, че подобно изискване е въведено в УБПЦ-БП и за Св. Синод като колективен ръководен орган на църквата ни. Съгласно чл. 69, ал. 1 Св. Синод е длъжен да води протокол за всяко свое заседание. Протоколът се вписва в протоколната книга и на следващото заседание се подписва от председателя и от всички участвали в заседанието членове, след което решенията влизат в сила. Протоколните решения, които, ако не противоречат на догматите и каноните на светата Православна църква, са окончателни и задължителни за всички членове на Българската православна църква – Българска Патриаршия клирици и миряни, се публикуват в „Църковен вестник“. Липсата на срок за публикуването на синодалните решения в конкретната разпоредба може да бъде попълнена с изискването на чл. 58, т. 38, чиято забележка определя двуседмичен срок за публикуване на постановените решения. От редакцията на текста на чл. 69 е видно, че публикуването на синодалните решения няма конститутивно действие, т.е. не с публикуването на решенията те влизат в законна сила и пораждат предвидените правни последици. Публикуването на синодалните решения обаче безспорно има декларативно (оповестително) действие, чийто ефект с необходимост налага стриктното изпълнение на тази уставна разпоредба. От обстоятелството, че решенията на Св. Синод са окончателни и задължителни за всички членове на Българската православна църква – Българска Патриаршия, се обуславя задължителността на изискването за публичност на тези решения. Именно публичността на решенията „е свидетелство, че в църквата демократичните принципи са в основата на съществуването ѝ“², като същевременно обезпечава изпълнението на взетите ре-

² Кьосева, М. *Гражданска правосубектност на Българската православна църква*. Зографски манастир, 2024, с. 453 [Kyoseva, M. *Grazhdanska pravosubektnost na Balgarskata pravoslavna tsarkva*. Zografski manastir, 2024, s. 453] (Bulg.).

шения. Отстъплението от принципа за публичност на синодалните решения предизвиква тъкмо обратния ефект. Едно непубликувано решение, макар и влязло в сила *de jure*, от една страна, е неспособно да предизвика осъществяването на целените с неговото приемане резултати, а от друга страна, създава усещането за прикритост, предизвиква съмнение в неговата достоверност, законосъобразност и целесъобразност, отчуждава православното изпълнение от съпричастността към действията на йерархията и отдалечава Св. Синод от възможността реално и ефективно да упражнява своите правомощия по ефикасното управление и ръководство на църковния живот. Непубликуването на синодалните решения опорочава прилагането на принципа на съборността.

В този смисъл може да се приеме, че УБПЦ-БП задължава Св. Синод да води протокол за всяко свое заседание. Протоколът се вписва в протоколната книга и на следващото заседание се подписва от председателя и от всички участвали в заседанието членове, след което решенията влизат в сила. Решенията се публикуват в „Църковен вестник“ (чл. 69). Важността на тази разпоредба се налага както от факта, че определя влизането в сила, т.е. настъпването на юридическите последици от синодалното решение, така и от въвеждане на изискване за неговото публикуване. Макар и да няма конститутивно действие, публикуването на решенията на Св. Синод е от голяма важност, защото така те не просто стават известни на всички членове на БПЦ и на цялата общественост, но са действителен израз на съборността на поместната ни православна църква и свидетелстват за прозрачността, с която трябва да се управлява тя. Съгласно чл. 122 тази разпоредба е приложима и към решенията на Епархийския съвет³.

Наред с горните разпоредби, касаещи общите изисквания към всички решения на Св. Синод, съществуват и такива, които се отнасят до точно определени синодални решения. Разпоредбата на чл. 187, съзнавайки тежестта на наказанията, предвидени в чл. 191, ал. 1, т. 10 и 11 – низвержение и отлъчване, кореспондирайки с изискването на чл. 182, ал. 1, т. 4, определя, че решенията, с които се налагат тези

³ Михайлов, М. *Уставът на Българската православна църква – Българска Патриаршия и неговото приложение*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2025, с. 137 [Mihaylov, M. *Ustavat na Balgarskata pravoslavna tsarkva – Balgarska Patriarshia i negovoto prilozhenie*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2025, s. 137] (Bulg.).

наказания, влизат в сила едва след утвърждаването им от Св. Синод в пълен състав. Тази разпоредба представлява установяване на особена съдебна компетенция на Св. Синод като Върховен църковен съд, съгласно която задължително всеки първоинстанционен църковен съд да предоставя за разглеждане постановените от него решения, с които се налагат наказания низвержение и отлъчване служебно, т.е. без да се изисква подаване на жалба от лицето, имащо правен интерес. Налице е специално второинстанционно производство, при което Св. Синод в двумесечен срок от постановяването на решенията на първоинстанционните съдилища – Свети Синод в намален състав и Епархийски църковен съд, разглежда решенията (ал. 3), които може да потвърди или да измени с налагане на по-леко наказание (ал. 4). С оглед правомощията на Св. Синод като Върховен църковен съд, предвидени в този текст, следва да се приеме, че в рамките на това производство той разглежда и решава делото по същество. При потвърждаване на решението за низвержение – лишаване на лице от духовен сан или отлъчване то се публикува в „Църковен вестник“ и се уведомяват поместните православни църкви. Потвърденото решение за отлъчване на миряни също подлежи на публикуване в „Църковен вестник“. Това публикуване има декларативно (оповестително) действие и цели да предпази членовете на Църквата от евхаристийно общение с лицата, на които са наложени споменатите наказания. Предвид факта, че свещенослужителите са обществени личности, чийто статус трябва да бъде известен, следва да приемем, че с оповестяването на информацията, свързана с низвержението се цели не уронване на техния престиж и накърняване на доброто им име, а предпазване на църковното изпълнение и запазване на доброто име на църквата и свещенството като институт. Тъкмо доброто име и доверието към свещенството е причината чл. 134, ал. 1 от УБПЦ-БП да изисква имената на кандидатите за свещенослужители да бъдат публикувани в „Църковен вестник“ и едва след изтичане на един месец кандидатските преписки да бъдат разглеждани от Св. Синод по същество, ако няма постъпили основателни канонични обвинения или писмени доказателства срещу качествата на кандидатите.

Макар да има по-различен характер от коментираните до тук, изискване за публикуване в „Църковен вестник“ УБПЦ-БП предвижда и в чл. 210, но то се явява алтернатива на връчването на заповедта за налагане на дисциплинарно наказание. Съгласно уставните раз-

поредби органът, който е компетентен да наложи дисциплинарното наказание е епархийският митрополит. На дисциплинарно наказание подлежат клириците на Българската православна църква – Българска Патриаршия при виновно осъществяване на дисциплинарни простъпки, предвидени в Устава, в срок до два месеца от тяхното откриване, но не по-късно от една година от извършването им. Дисциплинарното наказание се налага с писмена заповед, в която се посочва нарушителят, нарушението и наложеното наказание. То се смята за наложено от момента на връчването на заповедта, което може да бъде заменено от публикуване в „Църковен вестник“, когато наказанието не може да бъде намерен на постоянния си адрес.

Подобен способ използва и Правилникът за съдопроизводството на църковните съдилища на БПЦ, приет на заседание на Св. Синод от 12.04.2011 г., прот. № 13 - пълен състав, но непубликуван, въпреки изискването, въведено с разпоредбата на чл. 69, ал. 1 от УБПЦ-БП, според която решенията на Св. Синод се публикуват в „Църковен вестник“. Съгласно чл. 25 от цитирания регламент, определящ процесуалните правила, свързани с църковния съд, „на срещната страна, на която местожителството не е показано от подателя или се намира извън страната, се призовава чрез обнародване в „Църковен вестник“ в три броя под ред. Ако след изтичането на срока от последното обнародване в „Църковен вестник“ ответната страна не се яви, църковният съд разглежда делото и без негово присъствие“.

Множеството текстове, свързани с императивното изискване на УБПЦ-БП за публикуване на решенията на органите на църковна власт, недвусмислено указват важността и безспорната необходимост от огласяване на актовете, отразяващи се на организационния живот на поместната ни православна църква. Дори обаче да не бе юридически задължителна, публичността на решенията на органите на църковна власт е морално оправдана и практически наложителна, защото тези актове и решения са юридически факти, далеч надхвърлящи „вътрешната им църковна употреба“, за да останат известни само на техните адресанти.

Неоправдано и даже несъстоятелно е използването на църковната медийна среда и на нейния ресурс, в който се инвестира не малко, само за пиар, за отразяване на събития, които не са маловажни, но в по голямата част от случаите представляват изпълнение на преките задължения на йерархията, а не нещо извънредно. Нима представля-

ва някаква новина фактът, че определен адвокат се е явил на някое дело в качеството на процесуален представител на своя доверител, както и обстоятелството, че някой хирург е извършил определения за деня брой планови операции. Направеният коментар би бил напълно неуместен, ако в медиите, използвани от органите на църковна власт, освен тези новини се оповестяваха официални документи, решения и актове, за да бъде църковната общественост осведомена за важните неща, като чрез това се подобри и активността на паството на БПЦ за съпричастност и участие в организационния ѝ живот. В противен случай с основание можем заедно с Господ Иисус Христос да кажем „давате десятък от гъозум, копър и кимион, а сте оставили най-важното в закона: правосъдие, милост и вяра; това трябваше да правите, и онова да не оставяте“ (Мат. 23:23).

На 28 ноември 2024 г. в електронния православен портал „Двери на православието“ бе публикуван материал със заглавие „Гръцката църква съобщи за низвержение на наш клирик, Българската мълчи“⁴. От споменатия материал става ясно, че Св. Синод на Гръцката църква е оповестил решението на Св. Синод на Българската православна църква – Българска патриаршия да лиши от сан един популярен български свещенослужител заради канонични нарушения. В резултат от това той е върнат в редиците на миряните. Това е било съобщено с писмо до Атинската архиепископия и всички митрополии на Гръцката църква за тяхно сведение и съобразяване. От публикацията става ясно, че с писмо № 745 /18.11.2024 г. Българският патриарх Даниил е уведомил ръководството на Гръцката църква, че свещ. Силвестър (Станислав) Георгиев Янакиев, клирик на Българската патриаршия, с решение на Св. Синод на Българската патриаршия е лишен от сан за канонични нарушения и е върнат в редиците на миряните. Това съобщение е направено, за да знаят църковните власти в Гърция и да не се допусне служение с низвергнатия клирик.

Подобна информация бе своевременно публикувана и няколко други електронни издания, интерпретиращи въпроси с църковна тематика, но не бе публикувана в официалните издания на Св. Синод.

Видно от публикуваната информация Българският патриарх на

⁴ Гръцката църква съобщи за низвержение на наш клирик, Българската мълчи [Gratskata tsarkva saobshti za nizverzhenie na nash klirik, Balgarskata malchi], 28.11.2024 г., https://dveri.bg/component/com_content/Itemid,100724/catid,19/id,73783/view,article/ (08.10.2025) (Bulg.).

основание чл. 187, ал. 5, във връзка с чл. 39 и 49, ал. 1 т. 2 от УБПЦ-БП е изпълнил втората половина от изискуемото поведение, а именно „решението, с което лице с духовен сан се наказва с лишаване от право на свещенослужение или отлъчване, се публикува в „Църковен вестник“ и се уведомяват Поместните православни църкви“, а другата част, целяща и българската църковна общественост да бъде запозната с решението за низвержение на духовник чрез „Църковен вестник“, е изпълнена от една от поместните православни църкви чрез нейния медиен ресурс.

В опит да бъде направена хронология на събитията, имащи отношение към новината, в официалната интернет страница на Св. Синод не се откриват сведения за провеждане на синодални заседания, освен проведеното на 10 септември 2024 година, протокол № 13 – пълен състав, за което говорят публикуваните няколко новини (награждаването с орден на Вселенския патриарх Вартоломей и Перистерския митрополит Григорий, решение за епископската хиротония на архим. Мелетий Савов, преминаването на еп. Поликарп на служение в Пловдивска епархия, решението за определяне на дата за провеждане на избори за църковни настоятелства, за които ще стане въпрос по-надолу в настоящото изложение). При оскъдността на информация може да се приеме, че именно на това синодално заседание е взето решението, което Българският патриарх Даниил е съобщил на поместните православни църкви, станало известно от публикация на Еладската архиепископия. Открит стои въпросът, ако това решение за низвержение е взето на 10 септември 2024 година, защо е съобщено на поместните църкви повече от два месеца след това. Отдавайки подобно закъснение на нуждата от добър превод и забавяне, свързано с международния характер на кореспонденцията, не може обаче да бъде обяснена липсата на публикуване на тази информация в официалните църковни издания повече от два месеца след синодалното решение, след което решението на Сливенския епархийски съд влиза в сила. Тук, отново поради недостатъчната информация, се презумира решението на Сливенския епархийски съд, защото процедурата на църковното съдопроизводство изисква именно такъв ред на постановяване на подобно решение. Липсата на обявяване на решението на първата съдебна инстанция е напълно обяснима и дори задължителна, защото това решение, за да влезе в сила подлежи на утвърждаване от Св. Синод, който може и да измени решението, заменяйки

го с по-леко. При огласяването на едно такова решение се накърнява името на свещенослужител, чието низвержение може и да не се състои. Решението на Св. Синод обаче се явява *res iudicata*, т.е. ползва се със силата на пресъдено нещо и не може да бъде обжалвано. Предвид неговата окончателност и влизане в сила не само може, не само е необходимо, но и трябва по смисъла на императивната правна норма на чл. 187, ал. 5 да бъде публикувано и оповестено. С постановяването на синодалното решение по чл. 187 то предизвиква своите правни последици, т.е. осъденият свещеник е низвергнат и не се числи в клира на БПЦ, не може да свещенодейства, а останалите свещенослужители не трябва да влизат в съслужение с него, а миряните не трябва да го третират като свещенослужител и да имат досег с него в това му качество, поради което те трябва да бъдат известени за решението. В конкретния случай само добрата воля на низвергнатия събрат е осуетила възможността от 10 септември до 28 ноември 2024 година или два месеца и половина от неговото низвержение до появата на новината за това той да е влизал в евхаристийно общение с каноничните свещенослужители и православно изпълнение на поместната ни църква.

В този смисъл изключително важно е решенията, водещи до промяната на статуса на свещенослужителите да бъдат своевременно обявявани, за да бъдат известни не само на техните адресанти (органите налагащи санкциите) и на преките им адресати (санкционирани духовници), но и на широкия кръг лица имащи досег до заповедения свещенослужител в качеството му на такъв. Обявяването на такива решения е необходимо, както в случаите на пълна промяна на статуса, какъвто имаме при низвержението и отлъчването (чл. 191, ал. 1, т. 10 и 11 от УБПЦ-БП), за които се предвижда като задължително (чл. 187, ал.5), така и за временните и частични запрещения от свещенослужение (чл. 95, т. 19 и чл. 191, ал. 1, т. 5). Необходимостта на такова обявяване се налага, за да се обезпечи ефективността на приетата мярка, от една страна, както и да се предпазят останалите субекти на църковното право от неканонично съслужение с наказания, от друга страна.

Тук трябва да бъде отбелязано, че на официалната интернет страница на Софийска митрополия с известно закъснение на 31 януари 2025 г. бе публикувано окръжно писмо № 185/27.01.2025 г., в което се съобщава, че „в изпълнение решението на Св. Синод от заседанието

му на 10 септември 2024 г., протокол № 13 – пълен състав, както и в изпълнение решение на Софийския епархийски съвет от заседанието си на 30 декември 2024 г., протокол № 10, приложено ви изпращаме за сведение и съобразяване писмо вх. № 2785/03.12.2024 г. на Св. Синод (изх. № 694-А/18.09.2024 г.) относно низвержението без отлъчване от Църквата на ставрофорен иконом Силвестър (Станмир) Георгиев Янакиев, клирик на Сливенска епархия⁵. Датите на съответните актове говорят сами по себе си. Тук само за сравнение трябва да бъде отбелязана и появата на една друга публикация по подобен въпрос в същия сайт на 06 юни 2025 г.. С нея е огласено Окръжно писмо с № 934 от 06 юни 2025 г., с което се съобщава, че „в изпълнение решение-то на Св. Синод от заседанието му на 13 май 2025 г., протокол № 05 – пълен състав, приложено ви изпращаме за сведение и съобразяване писмо вх. № 1400/23.05.2025 г. на Св. Синод (изх. № 231/14.05.2025 г.) относно низвержението без отлъчване от Църквата на дякон Йоаннис (Михаил) Джорджакис – клирик на Критската църква“⁶. Тук отново датите говорят сами, а съпоставката с предното Окръжно говори за доста по-кратки срокове и своевременна реакция.

Ако негативните последици от това неизпълнено задължение за публикуване на информация са вече преодолени, то последиците – преки и косвени от едно доста закъсняло оповестяване на друга важна информация тепърва предстоят.

На 13 ноември 2024 година на официалната интернет страница на Софийската митрополия⁷ бе публикувано Окръжно писмо № 1135 от

⁵ ОКРЪЖНО ПИСМО относно низвержението на ставрофорен иконом Силвестър Янакиев, 31.01.2025 г. [OKRAZhNO PISMO otnosno nizverzhenieto na stavrofofren ikonom Silvestar Yanakiev, 31.01.2025 g.], [https://mitropolia-sofia.org/2025/01/31/%d0%be%d0%ba%d1%80%d1%8a%d0%b6%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%bc%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%81%d0%bd%d0%be-%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5%d1%82%d0%be/\(08.10.2025\) \(Bulg.\)](https://mitropolia-sofia.org/2025/01/31/%d0%be%d0%ba%d1%80%d1%8a%d0%b6%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%bc%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%81%d0%bd%d0%be-%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5%d1%82%d0%be/(08.10.2025) (Bulg.)).

⁶ ОКРЪЖНО ПИСМО относно низвержението на дякон Йоаннис (Михаил) Джорджакис – клирик на Критската църква, 06.06.2025 г. [KRAZhNO PISMO otnosno nizverzhenieto na dyakon Yoannis (Mihail) Dzhordzhakis – klirik na Kritskata tsarkva, 06.06.2025 g.], [https://mitropolia-sofia.org/2025/06/06/%d0%be%d0%ba%d1%80%d1%8a%d0%b6%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%bc%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%81%d0%bd%d0%be-%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5%d1%82%d0%be-2/\(08.10.2025\) \(Bulg.\)](https://mitropolia-sofia.org/2025/06/06/%d0%be%d0%ba%d1%80%d1%8a%d0%b6%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%bc%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%81%d0%bd%d0%be-%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5%d1%82%d0%be-2/(08.10.2025) (Bulg.)).

⁷ Окръжно писмо във връзка с изборите на нови църковни настоятелства и проверителни комисии, 13.11.2024 г. [Okrazhno pismo vav vrazka s izborite na novi tsarkovni nastoyatelstva

07.11.2024 г., с което Негово Светейшество Софийския митрополит и Български патриарх Даниил, съгласно Окръжно писмо на Св. Синод, протокол № 13/10.09.2024 г. – пълен състав, и на основание чл. 143 и чл. 95, т. 22, от Устава на Българската православна църква – Българска Патриаршия (УБПЦ – БП), разпорежда поради изтичане на четиригодишния мандат на църковните настоятелства и проверителни комисии, на 24 ноември 2024 г. да бъдат проведени **НОВИ ИЗБОРИ ЗА ЦЪРКОВНИ НАСТОЯТЕЛСТВА И ПРОВЕРИТЕЛНИ КОМИСИИ**. В същото окръжно писмо напомня изискването на чл. 142, ал. 3 от УБПЦ-БП кандидатите за църковни настоятели да подадат съответното заявление до председателя на църковното настоятелство, най-малко 7 дни до провеждане на избора, т.е. до 17 ноември, включително.

Опирайки се на цитираните в Окръжното дати лесно може да се констатира, че решението на Св. Синод за провеждане на избори за църковни настоятелства и проверителни комисии е взето на 10.09.2024 г., а окръжното е издадено два месеца след това на 07.11.2024 г. Недоумение буди констатираното закъснение. Това недоумение обаче прераства в истинско затруднение при съпоставката на други две дати, свързани с окръжното. Последното е публикувано на митрополитския сайт на 13.11.2024 г., а в неговия текст се поставя изискване за подаване на заявление от страна на кандидатите най-късно до 17.11.2024 г., т.е. желаещите да бъдат избрани за членове на църковното настоятелство са ограничени в рамките на 4 дни от научаването за тази възможност до нейното изчерпване от преклузивния срок, да осмислят своето поведение и да подадат заявление до председателя на съответното църковно настоятелство. Съпоставката на двата срока – 2 месеца за обявяването и 4 дни за подаването на заявление е индикация за тревожна тенденция.

Без да бъдат подлагани на коментар евентуалните причини за тези действия, ще бъде направен опит за очертаване на преките и косвени резултати от тях.

В последните години се наблюдава сериозен отлив на желаещи да

i proveritelni komisii, 13.11.2024 г.], <https://mitropolia-sofia.org/2024/11/13/%d0%be%d0%ba%d1%80%d1%8a%d0%b6%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%bc%d0%be-%d0%b2%d1%8a%d0%b2-%d0%b2%d1%80%d1%8a%d0%b7%d0%ba%d0%b0-%d1%81-%d0%b8%d0%b7%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%b8%d1%82%d0%b5-%d0%bd%d0%b0/> (08.10.2025) (Bulg.).

упражняват както своите пасивни изборителни права, като членове на енорията, така и активните си изборителни права, т.е. да бъдат избирани за членове на църковни настоятелства. Причините за това са много и трудно могат да бъдат обхванати и изброени в настоящото изложение. Те с положителност обаче са резултат на дългогодишни опити да се внуши безполезността на църковното настоятелство като орган на църковна власт, на неглижирането на миряните като част от персоналния субстрат на Църквата, на наслаяването на усещане, че от тях не зависи нищо, на липсата на достатъчна осведоменост по отношение на тяхното място и роля в устройството и управлението на църквата, на стесняване на тяхното представителство в органите на управление на поместната ни църква, на нежеланието на църковната йерархия да осигури нужната публичност на своите решения и актове, за което последната освен морален дълг има и нормативно задължение. Всичко това води до намаляването на броя на желаещите активно да участват в организационния живот на БПЦ, което за съжаление се проявява и като намаление на броя за участващите в нейния богослужебен живот.

Ако към горните причини, които подробно са разгледани и обстойно анализирани в дисертационния ми труд „Уставът на БПЦ-БП: практика, приложение и колизии с другите източници на църковно право“, добавим и недостатъчната разгласа на тазгодишната кампания за избор на църковни настоятелства и кратките срокове, свързани с нейното провеждане, няма да е трудно да си обясним обективната невъзможност за реално провеждане на избори. На много места не се явяват нито кандидати, нито избиратели, а там където такива има техният брой е недостатъчен за провеждане на избор, поради което той се формализира и до голяма степен опорочава идеята за изборност като се стеснява представителността на конституираните органи. Без да бъде търсена целенасоченост в положението, което се разглежда, трябва да бъде отбелязано, че то задълбочава тенденцията за игнориране или поне ограничаване на възможността на миряните пълноценно да участват в църковния живот.

Пряка последица от тази тенденция увеличаването на броя на църковните настоятелства, чиито членове не са избрани, а назначени при прилагане на хипотезата на чл. 143, ал. 3. По този начин управителните органи на църквите като юридически лица са съставени от членове, които не са избрани от енорията и не се ползват с нейното

доверие, а са назначени от епархийския митрополит по предложение на председателя на църковното настоятелство и не могат да бъдат истински коректив на неговата еднолична дейност.

Трябва да се има предвид, че именно изборите за църковни настоятели в немалка степен предпоставят изборите за останалите органи на църковната власт.

Важно е също да се подчертае, че за да бъде реализирана в пълна мяра идеята за широката представителност на Божия народ при многостепенната процедура за избор и конституиране на органите на църковната власт е справедливо изваждането на представителите на служебно утвърдените (чл. 143, ал. 3) и назначени от епархийския митрополит църковни настоятелства (чл. 150). Спазването на предвидената в Устава стандартна процедура с пряк избор на членовете на църковното настоятелство от членовете на църквата като юридическо лице и последващото им утвърждаване от епархийския митрополит след проведения контрол за законосъобразност, наистина обезпечава представителността на този орган. При реализиране на извънредни процедури с утвърждаване на служебен състав или назначаване на църковното настоятелство, тази представителност се губи, тъй като всички лица, влизащи в състава на църковното настоятелство, макар и формално отговарящи на условията и имащи качествата на църковен настоятел, са определени по волята на един човек, та бил той и епархийският митрополит. Ето защо е необходимо правилното протичане на избора за църковни настоятелства при добра избирателна активност, която обаче може да бъде постигната само при съзнание за важността на въпроса и усилията на митрополитските администрации да убедят членовете на църквата в нуждата от по-дейно участие в процедурите по конституиране на органите на управление. Много удобно е напоследък да се negliжира значението на църковното настоятелство като орган, лишен от съдържание и правомощия, което води до отлив на желаещи да реализират както пасивните, така и активните си избирателни права, а оттам до сформирването и утвърждаването на църковни настоятелства, чиито членове не са избрани от енорийското избирателно събрание, а са определени от митрополита по предложение на енорийския свещеник. Юридически справедливо би било членовете на такива църковни настоятелства да нямат право да определят свой представител, който да участва в избора на епархийските избиратели. Това е въпрос, който заслужава в бъдеще да

бъде разгледан, обмислен и нормативно регламентиран, ако не с изменение и допълнение на УБПЦ-БП, то поне със Синодална наредба по смисъла на чл. 58, ал. 12 от Устава.

В заключение може убедено да се приеме, че с активното съдействие на всички членове на църковния организъм, с тяхното съучастие не само в богослужения, но и в организационен църковен живот, с осъзнаването на йерархичната структура и съборната същност на Църквата, всеки според своето място и функция, съобразено с каноничните принципи, е в състояние да допринесе за нормалното и правилно функциониране на органите на поместната ни църква. Достатъчно е всеки член на Църквата, независимо от положението му в нейните състав и структура, активно да изпълнява своите задължения, за да може основателно да упражнява и своите права. Само тогава всеки, съобразявайки своите действия с нормите, би имал аргументи да изисква приложението на църковните правила и уставни разпоредби, като чрез личния си пример съумее да внуши на църковната йерархия необходимостта и наложителността от точното и еднакво прилагане. Само тогава УБПЦ-БП ще изпълни своето назначение да бъде гарант за законосъобразното управление на поместната ни православна църква. Само тогава поместната ни православна църква ще има моралното право, подкрепено от църковноправните разпоредби, да реализира високото си назначение, бидейки „стълб и крепило на истината“, да бъде нравствен стожер и коректив на обществото, сочещ му правилния път на възход към Бога. Всичко това може да стане, ако не само благодарение на реализиране на правото на информация, то с неговото значимо съдействие, проведено с правилно разбиране и реализиране на юридическите и морални задължения на органите на църковна власт за публичност на техните действия, решения и актове.

Библиография

Милаш, Далматински еп. Никодим. *Православно църковно право*. Бълг. превод. София, 1904 (фототипно издание на Софийска св. митрополия, 2020) [Milash, Dalmatinski ep. Nikodim. *Pravoslavno tsarkovno pravo*. Balg. prevod. Sofia, 1904 (fototipno izdanie na Sofijska sv. mitropolia, 2020) (Bulg.)].

Кьоцева, М. „Основни принципи на управление на органите на църковната власт на Българската православна църква – Българска Патриаршия.“ *Християнство и култура*, 3 (2024): 45-65 [Kyoseva, M. „Osnovni printsipi na upravlennie na

organite na tsarkovната vlast na Balgarskata pravoslavna tsarkva – Balgarska Patriarshia.“ *Hristiyanstvo i kultura*, 3 (2024): 45-65 (Bulg.).

Кьосева, М. *Гражданска правосубектност на Българската православна църква*. Зографски манастир, 2024 [Kyoseva, M. *Grazhdanska pravosubektnost na Balgarskata pravoslavna tsarkva*. Zografski manastir, 2024 (Bulg.)].

Михайлов, М. *Уставът на Българската православна църква – Българска Патриаршия и неговото приложение*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2025 [Mihaylov, M. *Ustavat na Balgarskata pravoslavna tsarkva – Balgarska Patriarshia i negovoto prilozhenie*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2025 (Bulg.)].

„Гръцката църква съобщи за низвержение на наш клирик, Българската мълчи, 28.11.2024 г.“ [„Gratskata tsarkva saobshti za nizverzhenie na nash klirik, Balgarskata malchi, 28.11.2024 г.“]. V: https://dveri.bg/component/com_content/Itemid,100724/catid,19/id,73783/view,article/ (Bulg.)

ОКРЪЖНО ПИСМО относно низвержението на ставрофокрен иконом Силвестър Янакиев, 31.01.2025 г. [OKRAZhNO PISMO otnosno nizverzhenieto na stavrofofren ikonom Silvestar Yanakiev, 31.01.2025 g.] <https://mitropolia-sofia.org/2025/01/31/> (Bulg.)

ОКРЪЖНО ПИСМО относно низвержението на дякон Йоаннис (Михаил) Джорджакис – клирик на Критската църква, 06.06.2025 г. [OKRAZhNO PISMO otnosno nizverzhenieto na dyakon Yoannis (Mihail) Dzhordzhakis – klirik na Kritskata tsarkva, 06.06.2025 g.] <https://mitropolia-sofia.org/2025/06/06/> (Bulg.)

Окръжно писмо във връзка с изборите на нови църковни настоятелства и проверителни комисии, 13.11.2024 г. [Okrazhno pismo vav vrazka s izborite na novi tsarkovni nastoyatelstva i proveritelni komisii, 13.11.2024 g.] <https://mitropolia-sofia.org/2024/11/13/> (Bulg.)